

УДК 378.14:72.012

Чирчик С.В.

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЯК ФАКТОРУ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ ІНТЕР'ЄРУ

У роботі розглянуті педагогічні основи формування інноваційного освітнього середовища у мистецькому вищому навчальному закладі. Розкрито технологію і методіку проектування інноваційних процесів в дизайн-освіті. Акцентується увага на засадах ефективної організації інноваційного освітнього середовища. Розкривається сутність компонентів структури інноваційного освітнього середовища, що передбачає педагогічні умови ефективності концептуальної моделі дизайн-освіти, а саме: просторовий, змістовий та організаційний компоненти. Виділено базисні умови створення інноваційного освітнього середовища.

Ключові слова: дизайн-освіта, інноваційне освітнє середовище, освітній процес, дизайнер інтер'єру.

Постановка проблеми. У процесі реформування сучасної мистецької освіти все частіше постають питання педагогічних умов ефективності професійної підготовки за напрямом "дизайн".

Вища освіта у відповідності до Болонської Декларації передбачає відмову від єдиної для всіх студентів освітньої траєкторії, гнучкий підхід до змісту і методів навчання. В результаті виникають нові педагогічні умови:

- варіативність освітньої траєкторії у відповідності до соціального замовлення;
- перенесення змістового акценту на самостійну проектну роботу;
- зміна форм роботи професорсько-викладацького складу.

Очевидно, що все це аргументує необхідність організації особливого освітнього середовища, що передбачає впровадження нових мистецьких освітніх технологій.

Створення інноваційного освітнього середовища – важлива складова концептуальної моделі професійної підготовки за напрямом "дизайн".

Ефективна організація інноваційного освітнього середовища дає можливість краще пізнати індивідуальні особливості студентів, виявити серед них обдарованих і всебічно спрямовувати розвиток інтересу до навчання. Нерідко це є першим дослідницьким майданчиком, де зароджуються і втілюються у життя нові дизайн-концепції і підходи до організації предметно-просторового середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позичування інноваційного освітнього середовища у вищому навчальному закладі розглянуто в роботах С. Толстова [1], О. Гудзинського [2], Б. Сербиновського [3], Т. Хасія [4] та ін.

Для наукового базису нашого дослідження наведемо уточнення таких понять як "освітнє середовище" та "інноваційне освітнє середовище".

Ми погоджуємось з думкою Вітольда Ясвіна, який під освітнім середовищем розуміє "систему впливів і умов формування особистості за заданим взірцем, а також можливостей для її розвитку, що є в соціальному і просторово-предметному оточенні" [5, с. 14].

Освітнє середовище виступає функціональним і просторовим об'єднанням суб'єктів освіти, між якими встановлюються тісні різнопланові групові взаємозв'язки, яке може розглядатися як модель соціокультурного простору, де відбувається становлення особистості [6, с. 8].

Так, Тетяна Гуштіна зауважує, що педагогічний зміст освітнього середовища визначають його ключові функції [7, с. 189]:

- розвиток – сприяє реалізації потенціалу кожного суб'єкту і закладу в цілому, професійно-особистісному розвитку;
- вибір цінностей – сприяє становленню загального ціннісно-змістового контексту сприйняття дійсності;
- регуляція – дозволяє регулювати діяльність суб'єктів на основі вироблених загальних норм і правил організації життєдіяльності;
- безпека – створює комфортне середовище, стає механізмом захисту суб'єктів від деструктивних тенденцій;
- фасилітуюча взаємодія – узгодження інтересів і цінностей його суб'єктів; полегшує процес взаємодії між суб'єктами в межах закладу і поза його межами.

Об'єднуючи суб'єктивний та об'єктивний погляди на "освітнє середовище", О.І. Язиков стверджує, що: "Освітнє середовище – це сукупність природних, фізичних та соціальних об'єктів й суб'єктів, які впливають на формування студента, на його творчий, професійний та особистісний розвиток, сприяють становленню міжсуб'єктивних взаємодій та особистісно орієнтованих педагогічних комунікацій в освітньому процесі, забезпечують умови комфортної життєдіяльності студента в навчальному закладі та поза його межами. Це середовище складає поле впливів на дитину: педагогічних, виховних, освітніх, професійних, соціокультурних" [8, с. 6].

Відповідно до особливостей діяльності інноваційних закладів освіти визначено основні вимоги до інноваційного освітнього середовища сучасного університету, в якому студент: абсолютна цінність, особистість і йому надається можливість бути собою; реалізує своє право на освіту і всебічний духовний розвиток і саморозвиток у відповідності зі своїми потребами, здібностями й можливостями; викладач розвиває свої професійні й особистісні якості, духовну культуру, організує навчально-виховну діяльність, виходячи з принципу природо- і культуровідповідності, гуманізації, естетизації на основі взаємодії загальнолюдських і національних цінностей; керівник забезпечує оптимістичний дух діяльності студента і викладача; колектив працює у творчому пошуковому режимі на основі діалогу культур; присутні гуманні, толерантні відношення партнерського співробітництва; взаємна вимогливість, повага, довіра й атмосфера спільної радості успіху як основа життєдіяльності колективу [6, с. 7].

Метою нашого дослідження є: з'ясування впливу освітнього середовища на професійну підготовку, аргументація необхідності впровадження освітніх інновацій у професійній підготовці дизайнерів.

Сучасні пріоритетні напрями розвитку нашої держави аргументують вирішення проблем якості вищої дизайн-освіти, яка повинна відповідати запитам ринку. Освіта повинна стати тією домінантою, яка формує напрями розвитку економіки з результатом освіти – конкурентоспроможними фахівцями нового покоління.

Ці умови синтезують основні завдання системи дизайн-освіти – формування компетентного фахівця, що успішно організовує професійну діяльність, має здатність до адаптування у сучасному середовищі; володіє прийомами формування ефективних і естетично досконалих дизайнерських рішень; проявляє творчу ініціативу, новаторство та самостійність у прийнятті проектних рішень; розширює та поглиблює отриманий під час навчання загальний рівень фахових знань, умінь, та навичок.

Сучасний дизайнер інтер'єру повинен:

- вміти створювати виразний художній образ і композицію окремого об'єкту дизайну інтер'єру чи архітектурного середовища у поєднанні з вдалою функціонально-просторовою організацією, ергономічним обґрунтуванням прийнятого рішення, застосуванням ефективних конструкцій, матеріалів і дизайнерського обладнання;

- володіти інтегрованими компетенціями і бути здатним працювати в команді у проектній роботі;

- взаємодіяти з експертами в різних предметних областях (з пріоритетною інтеграцією інформаційних технологій, систем та ресурсів);

- оперувати практичним досвідом та впроваджувати інноваційні проектні, дослідні, конструкторські, економічні, екологічні та інші рішення;

- демонструвати високий рівень графічної культури;

- мати високий рівень креативності;

- високий рівень самоосвіти;

- мати сформоване інноваційне дивергентне мислення.

Так, В. Ясвиним запропонована чотирьохкомпонентна модель освітнього середовища, що містить наступні компоненти [5]:

просторово-предметний компонент – архітектурно-естетична організація предметно-просторового середовища;

соціальний компонент – визначається формою міжвікової взаємодії;

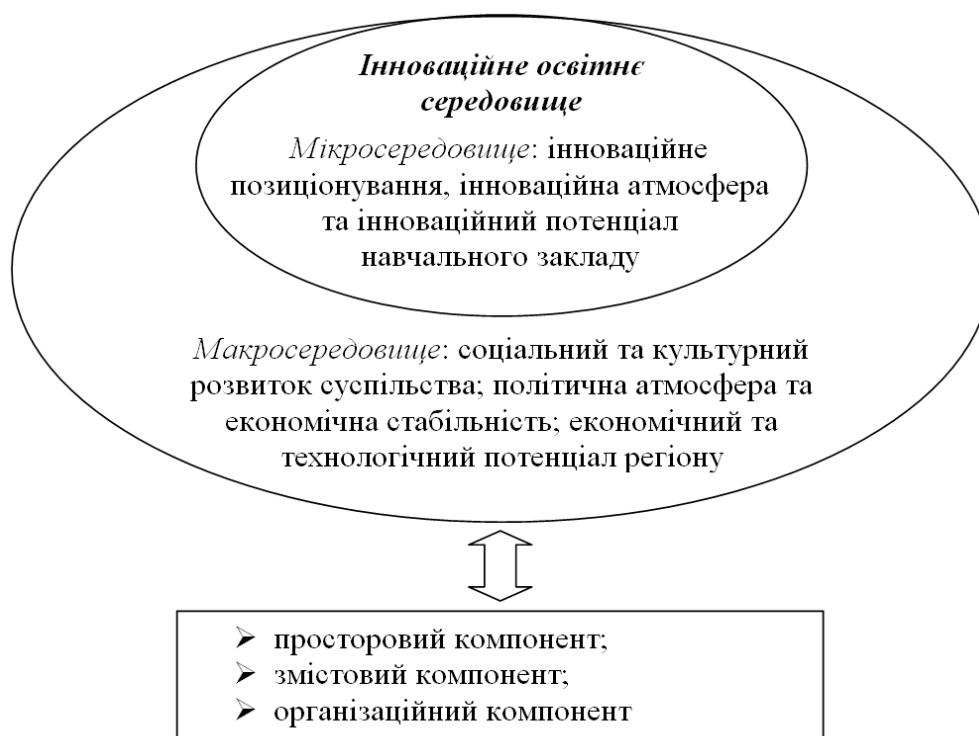
психодидактичний компонент – формує зміст освітнього процесу, способи діяльності та організацію навчально-виховного процесу.

Для того, щоб у повній мірі базисно розкрити сутність інноваційного освітнього середовища мистецького навчального закладу, розглянемо і сам термін "інновація". Під інновацією в педагогічному контексті ми розуміємо нововведення, якісними показниками якого виступає прогресивна динаміка розвитку університету у порівнянні з традиційними підходами.

Інноваційне освітнє середовище – це педагогічно доцільно організований простір життєдіяльності, який сприяє розвитку інноваційного ресурсу особистості; інтегрований засіб накопичення і реалізації інноваційного потенціалу навчального закладу [5, с.110].

Інноваційне освітнє середовище сучасного мистецького закладу ми бачимо як багатовекторне та поліфункціональне утворення, що існує й розвивається в інноваційному просторі, представленому у симбіозі ресурсів і освітнього потенціалу для забезпечення всебічного розвитку особистості (під час міжособистісних відносин, які виникають між суб'єктами даного середовища у ході реалізації своїх освітніх та самоосвітніх функцій) у відповідності до його освітньо-кваліфікаційного рівня. Як і більшість дослідників, структурно розглядаємо його поділ на *мікро-* та *макросередовище*.

Структура інноваційного освітнього середовища

Розкриємо сутність компонентної структури інноваційного освітнього середовища, що передбачає педагогічні умови ефективності концептуальної моделі дизайн-освіти:

просторовий компонент – це, насамперед, дизайнерська складова організації предметно-просторового середовища та просторова варіативність, що формує емоційну складову професійного становлення;

змістовий компонент передбачає: оновлення змісту дизайн-освіти; оптимізацію навчальних планів; функціональне поєднання кафедр при організації наукової і педагогічної діяльності в рамках інтегрованого навчального простору; домінування творчо-пошукової, проектної діяльності; підсилення міжпредметних зв'язків шляхом інноваційної складової дизайн-проекткування; використання авторських інноваційних освітніх технологій; використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, проблемного навчання, метода проектів, що підвищують ефективність дизайн-освіти; впровадження сучасних інформаційних технологій, систем і ресурсів в навчальний процес; вільний доступ до освітніх та наукових ресурсів для самостійної роботи студентів.

Організаційний компонент передбачає: зміни в області виховання та соціалізації особистості; реорганізація системи керування навчальним закладом, створення в її структурі методичного, консультативного, інформаційного центрів, підсилення інституту самоврядування, розвиток форм і методів взаємодії зі стратегічними партнерами; чітке позиціонування професорсько-викладацького складу і студента, цінностей і національної складової; авторський стиль викладання і спілкування з позицій взаємоповаги і авторитету; взаєморозуміння та позитивний творчий настрій під час взаємодії всіх її учасників; розкриття особистісних і професійно-значущих якостей фахівців; багатоступенева участь всіх учасників в організації і оптимізації освітнього процесу з позицій новаторства та інновацій.

Основними умовами оновлення змісту освіти в контексті переходу до інноваційного освітнього середовища є використання сучасних інформаційних технологій, впровадження інтегрованих програм навчання з використанням навчальних моделей, проектне навчання, інтеграцію творчої складової у всі її форми і методи, а також прогресивну організацію предметно-просторового середовища самого навчального закладу.

Технології навчання інтерпретують засоби організації навчального процесу, що базується на дуалізмі творчої діяльності педагога і студента, використанні різних форм обміну навчальною інформацією шляхом педагогічної взаємодії. Фундаментом цієї взаємодії у дизайнерів виступає здатність до творчої діяльності.

Наголосимо, що однією з твірних, у створенні інноваційного освітнього середовища, виступає процес формування у майбутніх дизайнерів творчого мислення, здатності до нових оригінальних ідей та їх реалізації.

Прагнення і здатність студента до самовдосконалення та розвитку творчого потенціалу, що трансформується у творчий досвід і є базисом самореалізації особистості в професійному аспекті, повинні стати поляризаційним вектором професійної підготовки. Звідси впливає визначення методів, засобів і прийомів генерації та розвитку творчого потенціалу студентів в полі інноваційного освітнього середовища. Завдяки цим методам, засобам та прийомам формується творче проектне мислення, що, безперечно, містить: самостійну складову, дослідницьку компоненту, мотиваційну складову, які реалізуються через призму самовдосконалення та самореалізацію. Все це можливо тільки завдяки освітнім технологіям інноваційного характеру, що базуються на творчій складовій професійної компетентності. Отже, дуалізм творчої складової професійної діяльності студента і викладача формує інноваційність освітнього середовища.

Одним із інтегруючих складових, що об'єднують професорсько-викладацький склад, кафедри та факультети навколо освітніх процесів на різних етапах професійної підготовки, виступає інноваційне освітнє середовище, що формує засади підготовки сучасного компетентного фахівця, здатного приймати ефективні інноваційні рішення в сучасних економічних умовах.

Виділимо базисні умови створення інноваційного освітнього середовища:

– студент – абсолютна цінність, який у повній мірі реалізує своє право на освіту, самоосвіту, всебічний розвиток, саморозвиток і самореалізацію;

– професійна діяльність професорсько-викладацького складу спрямована на розвиток професійних й особистісних якостей, духовної культури, що базуються на принципах гуманізації, демократизації, неперервності, системності, цілісності, культуровідповідності, варіативності і естетизації; зворотній зв'язок між викладачем і студентом реалізується шляхом партнерського співробітництва на основі взаємної вимогливості, поваги і довіри;

– наявність сучасних інформаційних технологій, систем і ресурсів;

– реалізується методологія підвищення кваліфікації у векторі впровадження інноваційних засобів, методів і прийомів освітньо-виховного процесу;

– організація роботи в контексті сучасної концепції мистецької освіти, що передбачає широке використання інформаційних ресурсів для реалізації компетентнісного підходу у вищій школі;

– формування мережі партнерства між вищими навчальними закладами, науковими організаціями, науково-педагогічними колективами, підприємствами, організаціями, установами незалежно від форм власності.

– гармонізація суб'єктності студента у процесі особистісного професійного становлення шляхом векторизації педагогічного супроводу розвитку особистості студента суб'єкт-суб'єктною домінантою;

– розробка інноваційних дієвих навчальних програм професійної підготовки, підвищення кваліфікації, перепідготовки, що орієнтовані на творчий пошуковий потенціал студента на основі діалогу культур.

Одним з основних засобів формування інноваційного освітнього середовища тут виступає проектний метод. Творчий проект – це самостійна закінчена творча робота, в результаті якої автор створює новий продукт дизайну.

Метою проектного методу є оволодіння студентами сучасними методами, формами організації та знаряддями праці в галузі їх майбутньої професії – дизайні, формування у них, на базі одержаних в університеті знань, професійних умінь і навичок для прийняття самостійних рішень під час конкретної роботи в реальних ринкових і виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Реалізація проектного методу в інноваційному освітньому середовищі передбачає:

– засвідчення здатності студента до самостійної проектної діяльності на рівні аналізу проектної ситуації та здійснення обґрунтованих дизайнерських рішень з візуальною та текстовою їх аргументацією;

– виявлення вміння студента критично осмислювати практичні проблеми, послідовно та грамотно викладати свої думки;

– виявлення вміння студента аналізувати і систематизувати власні проектні та наукові розробки.

Очевидно, що при компетентнісному підході важливим стає реалізація педагогом окремих творчих освітніх домінант, що створюються ним базуючись на конкретній педагогічній ситуації з урахуванням певних форм і методів навчально-виховного процесу. Використання освітніх технологій завжди виступає у якості стратегії і стало пріоритетною взаємодією викладача і студента. Інноваційне освітнє середовище дозволяє спростити процес такого вибору, значно оптимізувати організацію навчально-виховної діяльності професорсько-викладацького складу в університеті.

Використані джерела

1. Толстов С.Н. Инновационный потенциал и образовательная среда как акмеологические ресурсы развития / С.Н. Толстов // Научный журнал КубГАУ. – 2012. – №79(05). – 14 с.
2. Гудзинский А.О. Трансфер знаний – функция инновационного университета / А.О. Гудзинский // Высшее образование в России. – 2009. – №9. – с. 66-71.
3. Сербиновский Б.Ю. Инновационная модель и интегрированная информационная среда в управлении университетом нового типа / Б.Ю. Сербиновский, Б.Б. Сербиновский, Л.М. Егорова; Юж. федеральный ун-т. – Новочеркасск: ЮРГТУ (НПИ), 2009. – 226 с.

4. Хасия Т.В. Педагогические инновационные технологии в вузе [Текст] /Т.В. Хасия // Актуальные вопросы современной педагогики: материалы междунар. науч. конф. (г. Уфа, июнь 2011 г.). – Уфа: Лето, 2011. – С. 120-122.
5. Ясвин В. Образовательная среда: от моделирования к проектированию / В.А. Ясвин. – М. : Смысл, 2001. – 365 с.
6. Каташов А.І. Педагогічні основи розвитку інноваційного освітнього середовища сучасного ліцею: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата пед. наук: спец. 13.00.01 "Теорія педагогіки" / А.І. Каташов. – Луганськ, 2001. – 20 с.
7. Гущина Т.Н. Педагогическая сущность феномена "образовательная среда": по материалам исследования / Общество. Среда. Развитие. – 2011. – № 4. – С. 187 – 190.
8. Язык О.І. Моделивання освітнього середовища навчальних закладів системи ПТО [Електронний ресурс] / О.І. Язык – Режим доступу: fs.ptu.ua>wps/files.get.php?id=6678
9. Щербакова Т.Н. К вопросу о структуре образовательной среды учебных учреждений / Т.Н. Щербакова // Молодой ученый. – 2012. – №5. – С. 545-548.

Chyrchuk S.

FORMATION OF INNOVATIVE EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A FACTOR OF FUTURE PROFESSIONAL INTERIOR DESIGNERS

The paper discusses pedagogical foundations of creating innovative learning environment in an artistic high school. Solved technology and design technique of innovation in design education. Attention is focused on the principles of effective innovative learning environment.

Solved the components of the structure of the innovative educational environment that provides pedagogical conditions of effectiveness the conceptual model of design education, namely: spatial, content and organizational components. Selected basic conditions for the creation of innovative learning environment.

Key words: *design-education, innovative learning environment, education, interior designer.*

Стаття надійшла до редакції 16.04.2015